

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มันสำปะหลังเป็นพืชไร่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทยชนิดหนึ่ง และเป็นพืชที่ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง นอกจากจะใช้เป็นอาหารมนุษย์แล้วยังใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อาหารสัตว์ เป็นต้น มันสำปะหลังเป็นสินค้าสีเขียว (Green product) ที่ไม่เป็นพิษ นอกจากนี้ไม่มีสารเคมีตกค้างและไม่มีการตัดต่อยีนทางพันธุกรรม (non GMOs) จากการสรุปสถานการณ์การผลิต การตลาดสินค้าเกษตร ปี 2545 มันสำปะหลังเป็นสินค้าที่มีปริมาณผลผลิตและปริมาณการส่งออกลดลงแต่กลับมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ในปี 2544 ผลผลิตมันสำปะหลังที่แปรสภาพแล้วเป็นสินค้าส่งออกที่หารายได้ให้กับประเทศคิดเป็นมูลค่า 18,150.2 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2545 : 5) จากการสำรวจผลผลิตมันสำปะหลังของสมาคมการค้ามันสำปะหลังไทยปีการเพาะปลูก 2544/2545 มีเนื้อที่เพาะปลูกทั่วประเทศรวม 6.17 ล้านไร่ ได้ผลผลิตรวม 16.86 ล้านตัน ผลผลิต ต่อไร่ 2,731 กิโลกรัม แหล่งปลูกมันสำปะหลังของประเทศไทย เดิมปลูกมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาได้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันเป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่ปลูกทั่วประเทศ

จังหวัดมหาสารคามเป็นอีกจังหวัดที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตส่งเสริมการปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม (2544 : 15) พบว่ามันสำปะหลังเป็นพืชไร่ที่มีการปลูกมากเป็นอันดับหนึ่ง มีพื้นที่เพาะปลูกถึงร้อยละ 74.50 ของพื้นที่ปลูกพืชไร่ทั้งหมด มันสำปะหลังจึงเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก

ในฤดูการผลิตปี 2544/45 (พ.ค 41 – เม.ย. 42) จังหวัดมหาสารคามมีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้น 104,317 ไร่ โดยลดลงจากปีการเพาะปลูก 2543/44 ร้อยละ 28.40 ปริมาณผลผลิตรวมทั้งสิ้น 257,018 ตัน ลดลงร้อยละ 14.90 ผลผลิตเฉลี่ย 2.49 ตันต่อไร่ ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ปลูกอ้อยในจังหวัดมหาสารคามมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังหันไปปลูกอ้อยกันมากขึ้น เพราะราคาอ้อยสูงขึ้น (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมหาสารคาม, 2544: 60-70) ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหาทางด้านราคาน้ำมันที่สูงขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศ จึงได้มีโครงการผลิตเอทานอลจากมันสำปะหลังเพื่อมาใช้แก้ปัญหาราคาน้ำมันที่สูง ดังนั้นผู้วิจัยได้

เล็งเห็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการปลูกมันสำปะหลังในจังหวัดมหาสารคาม ในด้านของลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ รวมถึงปัญหา อุปสรรค และสาเหตุของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ทั้งนี้นำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลพื้นฐานหรือเป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริมการผลิต การตลาด รวมถึงการนำมาใช้ในการผลิตเอทานอลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้สนใจในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจปลูกมันสำปะหลัง ของเกษตรกร ในจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาเหตุผลการเลิกปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกร ในจังหวัดมหาสารคาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ดำเนินงานและรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกมันสำปะหลัง ในการนำข้อมูลไปใช้วางแผนการส่งเสริม ตลอดจนวางแผนการผลิต ให้สอดคล้องกับฐานการผลิตและอุตสาหกรรมแปรรูปมันสำปะหลัง ได้

สมมติฐานการวิจัย

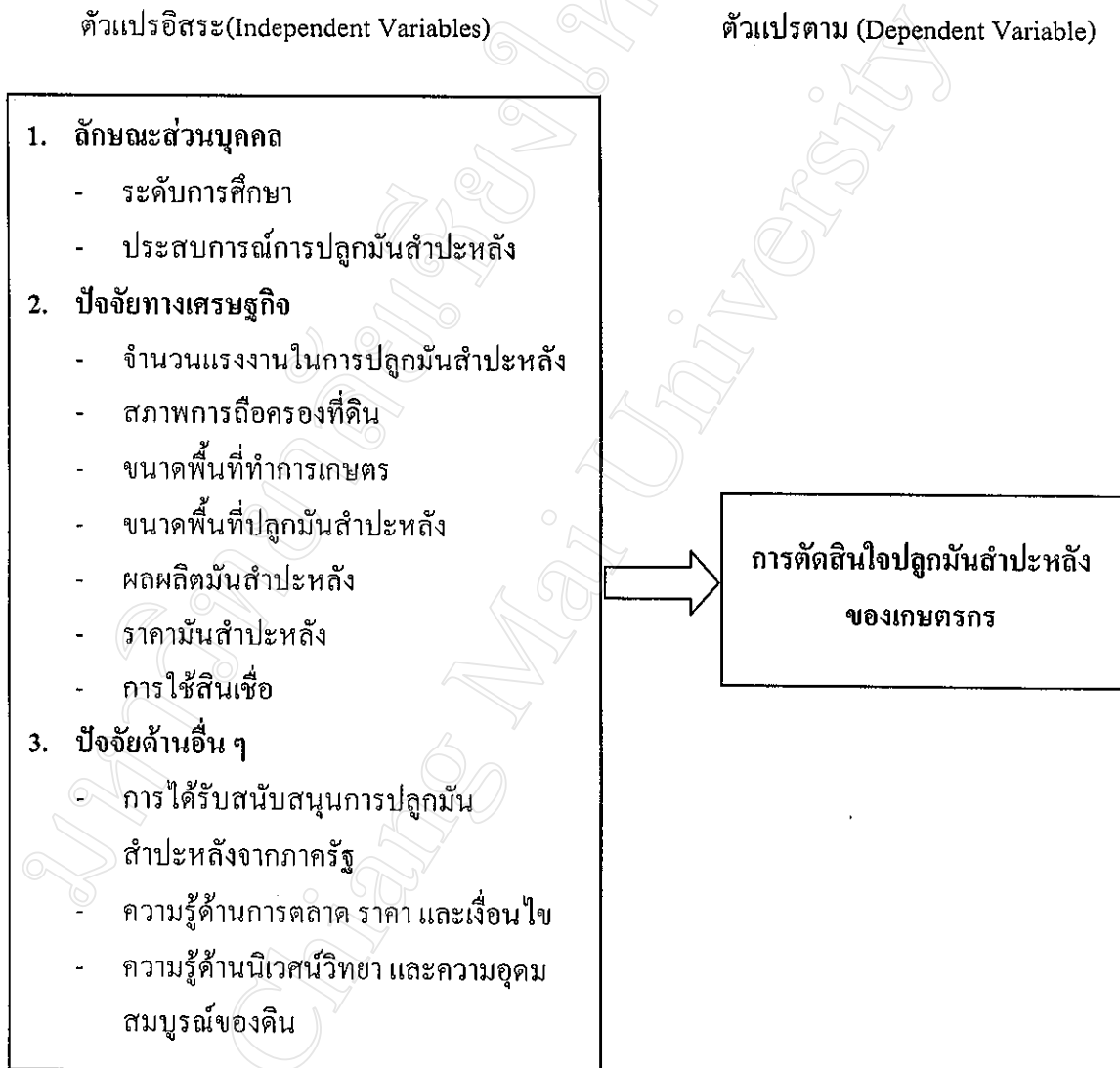
ลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกร ในจังหวัดมหาสารคาม เท่านั้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามได้ดังนี้

นิยามศัพท์

1. เกษตรกรผู้ปลูก หมายถึง เกษตรกรหรือครอบครัวเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในรอบปีการเพาะปลูก 2544/2545 ในจังหวัดมหาสารคาม
2. เกษตรกรผู้เลิกปลูก หมายถึง เกษตรกรหรือครอบครัวเกษตรกรผู้เคยปลูกมันสำปะหลังเลิกปลูกไม่เกิน 2 ปีการเพาะปลูก และไม่ได้ทำการเพาะปลูกในรอบปีการเพาะปลูก 2544/2545
3. เพศ หมายถึง เพศของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง และเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเพาะปลูกมันสำปะหลังของครอบครัว
4. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของเกษตรกรที่ได้รับจากสถานบันการศึกษา
5. ประสบการณ์การปลูกมันสำปะหลัง หมายถึง ระยะเวลาที่เกษตรกรได้ทำการปลูกมันสำปะหลัง โดยวัดเป็นจำนวนปีตั้งแต่เริ่มการปลูกจนถึงวันสำรวจ
6. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร หมายถึง จำนวนไร่ที่ทำการเกษตรทั้งที่เป็นพื้นที่ของตนเองและเช่าผู้อื่น
7. แรงงานในการปลูกมันสำปะหลัง หมายถึง แรงงานในครัวเรือนที่ทำการเพาะปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกร
8. รายได้ของเกษตรกร หมายถึง รายได้รวมของครอบครัวเกษตรกรซึ่งเป็นมูลค่าเงินสดที่ได้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตรและนอกภาคการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา
9. การใช้สินเชื่อ หมายถึง การกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากแหล่งเงินทุน หรือสถาบันทางการเงินต่าง ๆ
10. การได้รับสนับสนุนการปลูกมันสำปะหลังจากภาครัฐ หมายถึง การที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตมันสำปะหลัง ในด้านพันธุ์ ปัจจัยการผลิต การให้สินเชื่อ การให้คำแนะนำ รวมถึงการฝึกอบรม ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการประกันการรับซื้อและประกันราคาผลผลิต

การได้รับสนับสนุนการปลูกมันสำปะหลัง ใช้วิธีวัดเป็น 2 ระดับ คือ ได้รับและไม่ได้รับ โดยมีการให้คะแนนดังนี้

เคยได้รับการสนับสนุน	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่เคยได้รับการสนับสนุน	ให้คะแนน	1 คะแนน

11. ความรู้ด้านนิเวศน์วิทยา และความอุดมสมบูรณ์ของดิน หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับดิน เช่น ชนิด ประเภท คุณลักษณะ ประโยชน์ของดินเบื้องต้นที่มีผลต่อการปลูกมันสำปะหลัง

ความรู้ด้านนิเวศน์วิทยาใช้วิธีวัดเป็น 2 ระดับ คือ ตอบถูกและตอบผิด โดยมีการให้คะแนนดังนี้

ตอบถูก	ให้คะแนน	1 คะแนน
--------	----------	---------

ตอบผิด	ให้คะแนน	0 คะแนน
--------	----------	---------

12. ความรู้ด้านการตลาด ราคา และเงื่อนไข หมายถึง ความรู้ของเกษตรกรในด้าน หลักการ ข้อตกลง สถานที่ การซื้อ-ขาย และราคามันสำปะหลัง

ความรู้ด้านการตลาด ราคา และเงื่อนไข ใช้วิธีวัดเป็น 2 ระดับ คือ ตอบถูกและตอบผิด โดยมีการให้คะแนนดังนี้

ตอบถูก	ให้คะแนน	1 คะแนน
--------	----------	---------

ตอบผิด	ให้คะแนน	0 คะแนน
--------	----------	---------